

БЕЗПЕЧНІСТЬ УМОВ ПРАЦІ ПРИ ОЗДОБЛЕННІ ВИРОБІВ БІСЕРОМ

*Шах Ірина Вікторівна
м. Полтава*

Бісероплетіння є перспективним видом декоративно-прикладного мистецтва і має високий педагогічний потенціал завдяки своїй доступності, легкості у виконанні, розмаїттю форм, естетичній привабливості готових виробів. Різноманітні авторські програми, гуртки і хобі-класи з навчання оздобленню виробів бісером досить розповсюджені у наш час. Як і будь – яка технологія трудового навчання, оздоблення виробів бісером вимагає від учнів неухильного дотримання правил техніки безпеки під час уроку.

Як зазначає Н. Бичкова, «урок трудового навчання дуже складний. З одного боку – це активна навчально-пізнавальна діяльність учнів, а з другого – управління цією діяльністю вчителем. Кожний урок є складною частиною навчального процесу. Разом із цим – це самостійний, логічно завершений етап опанування учнями знань, умінь і навичок» [3, С. 16]. То ж на вчителя покладається відповідальність із контролю за безпекою учнів під час виконання робіт.

Вкрай важливо, щоб вчитель контролював поведінку та робочу діяльність учнів, не допускав неврівноваженої та небезпечної поведінки в майстерні, перевіряв справність та безпечність інструментів. Кожен учень повинен ознайомитися з правилами техніки безпеки та поведінки в майстерні. Тільки після контролю знань учнями цих правил їх допускають до роботи в майстерні. Техніка безпеки на занятті з бісероплетіння є його невід'ємною частиною. Це система організованих і технічних засобів, які запобігають небезпечним виробничим факторам. Існують чіткі інструкції з охорони праці під час оздоблення виробів бісером. Бісероплетіння сьогодні отримало широке розповсюдження завдяки доступності і різноманітному асортименту бісеру, стеклярусу, намистин.

Сьогодні в Україні створено програми, які навчають різним видам бісероплетіння, так само розроблені дидактичні рекомендації до проведення цих занять. Але все таки велика кількість питань залишається не розкритими і вимагають детальнішого вивчення.

Такі вчені, як О. С. Барановська [2], А. О. Василенко [4], О. О. Бабій [1], Є. В. Кінаш, О. В. Россоха [9] та інші у пояснювальних записках до навчальних програм з бісероплетіння вказують на важливість знання учнями техніки безпеки та наводять приклади інструктажу учнів, які є неповними та носять часто скоріше емпіричний, ніж науковий характер. Таким чином, дана проблема потребує подальшого дослідження.

Існує багато авторських програм [7], [8], заснованих на бісероплетінні, для дітей різного віку, проте, проаналізувавши їх, доходимо висновку, що техніці безпеки у них приділяється не досить багато часу. Загалом дітей знайомлять із загальними положеннями про безпеку, сформульованими довільно на розсуд вчителя.

На заняттях з трудового навчання школярі можуть травмуватися. Тому вкрай важливо, щоб учитель контролював поведінку та робочу діяльність учнів, не допускав небезпечної та неврівноваженої поведінки, перевіряв справність і безпечність інструментів. Кожний учень повинен ознайомитися з правилами техніки безпеки. Тільки після контролю знань учнями цих правил їх допускають до роботи [3, С. 16]

Особливості техніки безпеки при оздобленні виробів бісером можна розглянути на прикладі декорування бісером жіночої сорочки. Щоб оздобити її бісером, потрібно володіти основними прийомами оздоблення бісером, правильно підібрати інструменти та матеріали і дотримуватися техніки безпеки. Особливу увагу при оздобленні жіночої сорочки бісером слід приділити дотриманню техніки безпеки. Як слушно зазначає Л. Куц, «важливе значення має організація безпечних умов роботи школярів. Питанням охорони і гігієни праці, правилам безпечної роботи потрібно приділяти підвищену увагу, враховуючи технологічні особливості виготовлення кожного з видів бісерних виробів» [6, С. 14].

Для декорування слід використовувати спеціальні тоненькі голки для бісеру та якісні шовкові нитки. Прості голки для вишивання не підійдуть, оскільки вони товсті і можуть пошкодити бісер. Шовкові нитки дозволяють легко нанизувати бісер і міцно його закріплювати на тканині.

Перед початком роботи з учнями потрібно обов'язково провести вступний інструктаж з техніки безпеки. Під час оздоблення бісером сорочки слід пам'ятати про техніку безпеки при

роботі з ножицями, голкою та специфічні правила безпеки при роботі з бісером. Від прийнятності умов для такого рукоділля як вишивка бісером залежить якість роботи і здоров'я учнів. Освітлення не повинно бути тьмяним, місце для сидіння зручним і з опорою для спини, а відстань до поверхні оптимальним, щоб не псувати зір і поставу. Для всіх елементів роботи краще виділити невелику зручну коробку або кошик з нитками, подушкою для голок, ножицями, а бісер необхідно висипати на світлу ворсисту тканину, щоб уникнути пошкодження або втрати намистин.

Наведемо приклад вступного інструктажу для учнів при оздобленні сорочки бісером:

Загальні правила:

1. Необхідно підготувати інструменти і матеріали та розмістити їх так, щоб не витратити час і сили на непотрібні рухи.
2. З правого боку на столі повинні знаходитися такі інструменти: подушечка з голками, ножиці, нитки, а зліва – посудини з бісером різних кольорів.
3. Посередині столу залишаємо вільне місце для інструкційних карток, розстелений клаптик тканини.

Санітарно-гігієнічні вимоги під час оздоблення сорочки бісером:

1. Працювати треба в добре провітреному приміщенні, при достатньому денному чи електричному освітленні.
2. Під час роботи треба сидіти прямо притулившись до спинки стільця, не нахиляти низько голову.
3. Виріб слід тримати на відстані 20-25 сантиметрів від очей.
4. Обов'язково необхідно робити перерву на 10 хвилин, щоб не втомлювалися очі.

Правила безпеки праці:

1. Голки зберігати у подушечці.
2. Забороняється залишати голку без нитки та вколювати її в робочий одяг.
3. Користуватися спеціальною голкою яка має розмір від 0 до 1.
4. Не працювати іржавими голками.
5. Забороняється підносити голку та ножиці до очей.
6. Зберігати ножиці у визначеному місці, а під час роботи класти праворуч.
7. Передавати ножиці із зімкнутими лезами кільцями вперед [1].

Для того, щоб інструкція краще засвоїлася учнями, доцільно провести невелику бесіду про техніку безпеки при роботі з бісером, викривуючи образні казки, легенди, історичні факти, вірші, прислів'я, загадки, ігрові моменти, мультимедійні презентації, відгадування кросвордів тощо [3, С.17]. Наприклад:

Ми – ножиці кравецькі,
Блискучі й небезпечні,
Ти не грайся з нами –
Ми з гострими ножами.
***

Голки потрібно рахувати,
Коли сідаєш працювати,
Потім уважно їх зібрати,
Якщо не хочеш горе знати.

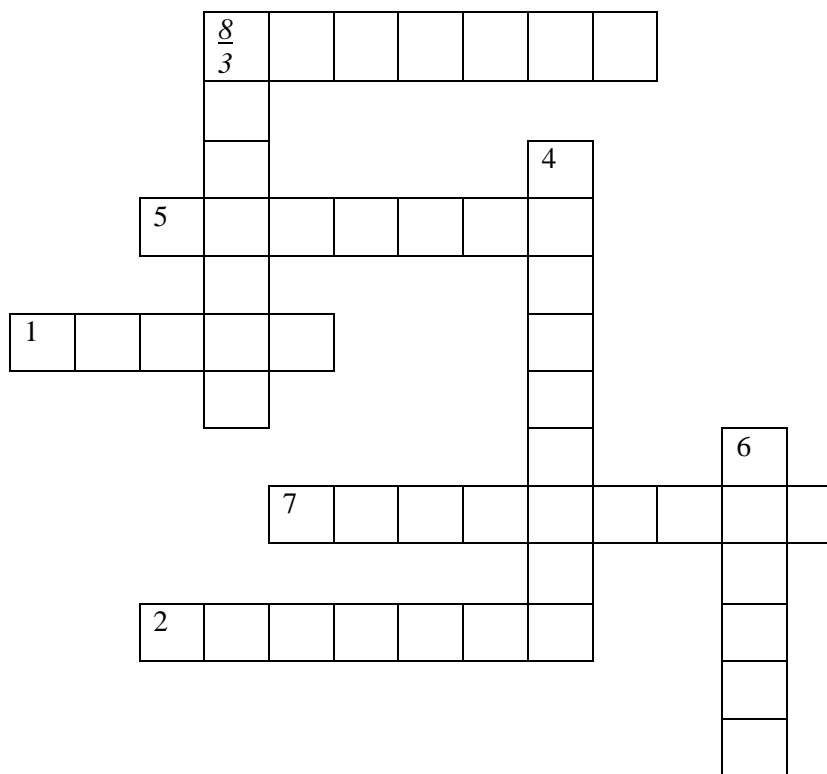
Кросворд

По горизонталі:

1. Тонка, довга, з одним вухом. (Голка)
2. Те, що ми повинні берегти замолоду. (Здоров'я)
5. Голка, але не для шиття. (Булавка)
7. Одяг для пальця. (Наперсток)
8. Їх потрібно дотримуватися завжди і всюди, а в математиці і українській мові їх вивчають на пам'ять. (Правила)

По вертикалі:

3. Що ми підкладаємо вночі під голову? (Подушка)
4. Приміщення, де ви шите, майструєте? (Майстерня)
6. Два кільця, два кінця, а посередині гвіздочок. (Ножиці)

Іншою, не менш важливою складовою безпечності умов праці при оздобленні виробів бісером є дотримання санітарно-гігієнічних вимог.

Основними санітарно-гігієнічними вимогами до організації навчального процесу є такі:

- забезпечення гігієни навчальних приміщень, праці вчителя й учнів;
- забезпечення гігієни обладнання, навчально-матеріального технічного оснащення уроку відповідно до санітарно-гігієнічних норм;
- отримання оптимального температурного режиму у класі;
- оптимальність природного та штучного освітлення класної кімнати;
- забезпечення гігієни робочих місць учителя й учнів;
- наукова організація праці вчителя й учнів з точки зору ергономіки (зручності та швидкодії);
- створення на уроці позитивної психофізіологічної атмосфери, взаємної поваги та довіри [5].

У першу чергу безпека праці залежить від свідомості кожного учня. Завдання вчителя – донести школярам її важливість. Запропоновані прийоми організації заняття покликані надати учням допомогу у вивченні не зовсім цікавих, але важливих правил техніки безпеки на уроках трудового навчання та технології [3, С. 18-19]

Таким чином, безпечність умов праці є пріоритетом при оздобленні виробів бісером. Правила безпеки при оздобленні бісером одягу базуються на інструкції з охорони праці для вчителя трудового навчання (майстра виробничого навчання), загальних правилах техніки безпеки для учнів школи під час проведення уроків з обслуговуючої праці та санітарно-гігієнічних вимог до організації навчального процесу, проте мають свої особливості, враховуючи специфіку дисципліни. На даний час існує багато методичних розробок, присвячених бісероплетінню, у яких акцентується важливість дотримання санітарно-гігієнічних норм, обізнаності учнів з правилами безпеки та контролю за їх виконанням, проте самі правила і норми часто носять емпіричний характер і потребують подальшого наукового доопрацювання.

Перелік використаної літератури:

1. Бабій О. О. Проектування та виготовлення виробів з бісеру. – Режим доступу: octtum.vn.ua/file.axd?file=2011%2F4%2Fvirobi+z+biseru.doc – Назва з екрану.
2. Барановська Л. С. Технологія бісерного плетіння на дротяній основі. – Режим доступу: www.nv-school6.zt.sch.in.ua/Files/downloadcenter/Biser.doc – Назва з екрану.
3. Бичкова Н. С. Як зробити вивчення правил безпеки цікавим?// Трудове навчання в школі. – 2015. – № 19. – С. 16 – 19.

4. Василенко А. О. Безпека на уроках: Інструкції з з безпеки життєдіяльності на уроках трудового навчання. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/sajtvicitelatrud/home/bezpeka-na-urokah> – Назва з екрану.
5. Гігієнічні вимоги до умов навчання школярів. – Режим доступу: http://intranet.tdmu.edu.ua/data/kafedra/internal/pediatrics_fpo/classes_stud/.htm – Назва з екрану.
6. Куц Л. Організація роботи з бісерного рукоділля на уроках трудового навчання// Трудова підготовка в закладах освіти. – 2007. – №2. – С. 14.
7. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів : Трудове навчання. 5-9 класи. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2013. – 80 с.
8. Навчальна програма з трудового навчання для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. – К. : Нова редакція, 2015. – 68 с.
9. Россоха О. В. Інноваційні технології навчання гуртківців виготовленню виробів з бісеру (Методичні рекомендації керівнику гуртка) – Режим доступу [files.biserolena.webnode.com.ua/200000923.../Інноваційні %20технології.pdf](files.biserolena.webnode.com.ua/200000923.../Інноваційні%20технології.pdf). – Назва з екрану.

ПРИЙОМИ БЕЗПЕЧНОЇ ПРАЦІ ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ З ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОЇ ТВОРЧОСТІ

*Рись Оксана Олександрівна
м. Полтава*

У сучасних умовах інтеграції суспільства особливої актуальності набуває завдання сформованості у молодого покоління чотирьох основних життєво – необхідних компетенцій: уміння жити, уміння жити з людьми, уміння бути успішним, уміння вчитися. Актуальні проблеми розвитку сучасного суспільства безпосередньо пов'язані з формуванням у людини здоров'язберігаючої компетентності, екологічної безпеки та культури.

Охорону життя і здоров'я громадян віднесено до пріоритетних напрямів стратегічної політики України. Концептуально важливі положення відображені в основних нормативно-правових документах із охорони праці.

Основні документи з охорони праці:

Конституція України – основний закон, що забезпечує права громадян на охорону праці. Це обумовлено в Конституції України: ст.668, №49; ст.669, №31; ст.145, №34; ст.274, №14; ст.205, №6; ст.47.

Закон України «Про охорону праці» визначає основні положення щодо реалізації конституційного права громадян на охорону їх життя і здоров'я у процесі трудової діяльності, на належні, безпечні і здорові умови праці,

Регулює за участю відповідних органів державної влади відносини між роботодавцем і працівником із питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні.

У Законі України «Про охорону праці» зазначено, що охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі саме трудової діяльності.

Права громадян на охорону праці в освітній галузі регламентуються цілим рядом документів, зокрема Законом України «Про освіту», Положенням про Міністерство освіти України, Типовим положенням про службу охорони праці, затвердженим наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці, Положенням про організацію охорони праці та порядок розслідування нещасних випадків у навчально-виховних закладах. Вони визначають єдину систему організації роботи з охорони праці, яка поширюється на всі навчально-виховні заклади України незалежно від підпорядкування і форми власності, та регламентують обов'язки структурних підрозділів і посадових осіб щодо забезпечення здорових і безпечних умов праці.

Загальноосвітній навчальний заклад гарантує безпечні та нешкідливі умови навчання, режим роботи, умови для фізичного розвитку та зміцнення здоров'я, формує гігієнічні навички та засади здорового способу життя учнів. Забезпечення безпечних і нешкідливих умов навчання, праці та виховання у закладах освіти покладається на їх власника або уповноважений ним орган, керівника закладу освіти.

Працівники навчальних закладів під час прийняття на роботу періодично повинні проходити інструктажі з питань охорони праці, навчання щодо надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, правил поведінки та дій при виникненні аварійних